

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 8. julija 1985 - Leto XXXVII. - Štev. 14 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Mačka si zdaj grize rep

V teku je preverjanje programa Craxijeve vlade potem ko je novoizvoljeni predsednik republike Cossiga formalno zavrnil njegov odstop.

Vendar je Cossiga naredil tudi nekaj drugega, kar priča o njegovi želji, da ostane iznad vladne koalicije in predstavlja težnje vseh italijanskih državljanov ter političnih sil ustavnega loka. V svojem programskem govoru je namreč predsednik republike opozoril na pekoče probleme italijanske družbe, brez hvalisanja in propagandnega lakiranja predvolilnih dni, ter poudaril, da jih ni mogoče rešiti brez solidarnosti vseh državljanov, družbenih in političnih sil, brez enotnosti sindikalnega gibanja. V isti sapi je Cossiga spregovoril o ustavnih spremembah, ki so v ospredju skrbi in želja predsednika vlade Craxija in njegovih sodelavcev. Tudi v tem smislu jih je opozoril, da je mogoče prilagajati ustavo samo ob sodelovanju tistih demokratičnih sil, ki so jo navdihnile na zmagovitem valu antifašističnega odpora.

Za nas, Slovence, je bistvenega pomena tudi stavek, ki ga je Cossiga posvetil narodnostnim manjšinam in torej tudi naši, vendar to komentiramo na drugem mestu.

No, mimo so upravne volitve sredi maja, mimo je referendum o draginjski dokladi. Ne tajimo, da nas volilci niso razumeli, vendar se ne radujemo, kot uvodničar katoliške «Mladike». Kajti račune storjenih napak in zamujenih prilik plačujemo vsi.

Se še spominjate, kako so ustrahovali volilce pred referendumom, naj ne glasujejo za odpravo dekreta o draginjski dokladi, sicer bi se povečale stanarine, inflacija bi zbežljala, da o brezposelnosti in pokojninah ne govorimo? Rekli smo, da gre za vladni psihološki terorizem in nismo se motili. Rožnatemu prikazovanju razmer, kateremu so bistveno prispevala sredstva množičnega obveščanja (brez izjeme), je sedaj sledila nagla streznitev.

Zmagala je vlada, vendar so se njene grožnje uresničile. Te dni so se stanarine povečale za 14 odstotkov za tiste, ki niso dobili dekreta o izgonu iz stanovanj, začeni s prvimi dni julija. Pač, v poletnih mesecih je lažje spat pod zvez-

Stojan Spetič

dami, v prikolici ali pod šotorom!

Gospodarji so odpovedali draginjsko doklado, draginja pa je spet podivjala in vse kaže, da bo pred koncem leta okoli desetih odstotkov, namesto Craxijevih obljubljenih 7%...

Kaj pa brezposelnost in pokojnine? Zakladni minister Goria sedaj priznava, da je država trošila preveč in se zadolževala odločno preko vsake mere. Pozablja pa povedati, da je največ dolgovi in razhodkov sklepala v prvih pomladanskih mesecih, ko je skušala potešiti klientelarne želje demokratičnih upraviteljev pred volitvami. Sedaj jamrajo, da manjka v državnih blagajnah 5500 milijard lir. Guverner državne banke poziva vlado, naj vsak mesec prihrani tišoc milijard lir do konca leta, če noče zdrkniti v novo brezno zadolževanja. Toda KD ve, da država s tako vlado ne more varčevati, zato že misli na nove dav-

ke. Bolj tiho dodaja, da bo itak nosil zanje krivdo socialistični predsednik vlade. Visentini (PRI) je že rekel, da on novih davkov ne bo predpisoval.

Kaj storiti, torej? Obdavčiti visoke dobičke, bognedaj: po zaslugi odščipljenih točk draginjske doklade je Fiat imela letos več kot 600 milijard lir dobička, mar naj ji ga obdavčijo? Sploh si država ne upa (in ne sme) obdavčevati profitov in rent, ker bi ji ušle. Kdor ima profite tudi ve, da lahko živi od obresti na državne obveznice, ki ponekod znašajo tudi več kot realnih 10 odstotkov. Kaj bi se torej trudili in investirali v produktivne namene, v nova delovna mesta, v tehnološko obnovo proizvodnje, če je država blagajna nenasitna in je pripravljena za posojila odšteti kar 200 milijard lir dnevni obresti? Tako cvete trgovina z raznimi BOT in CCT, investicije kapitalov pa hirajo. Javna zadolžitev terja sedaj že 40 odstotkov narodnega dohodka, državni deficit pa letos teži k 110 tišoc milijardam lir.

Rekli boste, da je to že preveč komp-

(Nadaljuje na zadnji strani)

Novi predsednik republike

Francesco Cossiga je torej novi predsednik republike. Zanj so se izrekle sile ustavnega loka na osnovi demokratičnega dogovora. Poraženi so bili vsi, ki so hoteli potrediti tudi Kvirinal vladni koaliciji petih strank.

Cossiga je demokristjan, vendar je strankarsko izkaznico vrnil, da bi lahko opravljal novo funkcijo povsem neodvisno. Z njim smo se komunisti tudi prepirali, ko je vodil ministrski svet s socialisti in republikanci, vendar mu moramo priznati moralno neoporečnost in doslednost, veliko ustavno občutljivost.

To je dokazal tudi v svojem nagovoru na skupni seji parlamenta, ko je poudaril, da želi biti predsednik enotnosti italijanskega naroda, pa tudi narodnih manjšin, ki imajo drugačno zgodovino, kulturo in jezik, ki imajo v ustavi sredstvo lastnega razvoja in upravičeno čakajo na zaščito svojih pravic.

Posredno je ta Cossigova plemenita izjava potrditev pravilnosti poslanice, ki mu jo je posredovala enotna slovenska delegacija obenem z zahvalo dosedanjemu državnemu poglavarju Pertiniju za izkazano simpatijo in podporo.

Priznati moramo, da je Pertiniju, ki je bil odkrit prijatelj naše narodne skupnosti, nasledil na Kvirinalu človek, ki nas podpira kot demokrat, kot katoličan, kot Sardinec.

Upati je le, da bosta plemenitim besedam predsednika republike prisluhnila tudi vlada in pa stranka, ki se je pod krinko krščanskih vrednot doslej branila enakopravnosti naše manjšine.

Gordijski vozeli krajevnih uprav

Za napredne domače uprave v Miljah in Nabrežini - Spopad za listarsko dediščino v Trstu med KD in PSI - Nejasna stališča SSK

Zakaj smo pravzaprav volili sredi maja? Ah, seveda, za krajevne uprave v naših vaseh na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji. Vsi se spominjamo, kako se je ljudstvo odločilo na volitvah in nimamo pravice, da bise pritoževali nad rezultatom. Obenem pa imamo pravico povedati svoje mnenje o zadržanju izvoljenih predstavnikov in strank, ki so se zavzemale za glasove naših ljudi: so spoštovale dane obljube in obveze, ali se pa nanje sedaj požvižgajo?

V Benečiji smo obnovili napredne domače uprave tam, kjer je bilo mogoče na osnovi večinskega volilnega sistema, se pravi v Špetru (zupan je socialist Marinčič), Fojdi (zupan je Grimac) in Grmeku (zupan Bonini). Drugod je, žal, ohranila premoč krščanska demokracija s svojimi Poturicami. Zgovorno je, naprimer, da je v Podbonescu zamenjala župana. Namesto starega Manzina, ki se je nekajkrat pridružil zahtevam slovenske manjšine, so postavili na čelo občine deželne odbornika Romana Špehonjo, ki se prištevava med Slovence le redkokdaj, v glavnem takrat, ko je na obisku preko meje, sicer pa zagovarja najbolj reduktivna stališča KD glede naših narodnostnih problemov.

Na Goriškem je bilo potrjeno pravilo, da so levičarske večine najboljše jamstvo trdnosti in učinkovitosti. V zaledu so bili izvoljeni župani in občinske uprave v Sovodnjah (Vid Primožič), Doberdolu (Lavrenčič) in sedaj tudi v Števerjanu (Ivan Humar). Bolj zapleteno je bilo pri volitvah predsednikov rajonskih svetov, medtem ko ni še nič jasnega glede pogajanj o novi občinski upravi v Gorici, ki bo najbrž spet sad sporazuma levosredinskih strank.

Na tržaškem sta bili takoj izvoljeni občinski upravi levih sil v Repentabru (Colja) in Zgoniku, kjer je Josipa Guština nasledil Miloš Budin. Tudi v Dolini bi lahko takoj izvolili župana in občinski odbor, saj smo imeli komunisti absolutno večino. Ker pa se nam je zdelo pozitivno razširiti občinsko upravo na vse domače demokratične sile in torej tudi na SSK, smo morali počakati na izid pogajanj. Sprva se je zdelo, da se SSK navdušuje za vstop v občinski odbor. V glavnem so bile odpravljene vse programske razlike, razčiščeni nekateri spori, ki so izbruhnili med volilno kampanjo. V zadnjem trenutku pa je dolinska sekcija SSK umaknila svoj pristanek. Ne glede na poznejša pojasnila se ne moremo otresti občutka, da je njeno zadržanje v veliki meri posledica težkega sožit-

ja dveh političnih usmeritev znotraj «Slovenske skupnosti» na pokrajinski in deželni ravni.

Te usmeritve so podobne kot v socialistični stranki. Del SSK in PSI teži k čimtesnejšemu povezovanju s krščansko demokracijo in drugimi sredinskimi silami (pri nas tudi z LpT), drugi del pa je občutljiv za krajevne potrebe in tradicijo povezovanja naprednih slovenskih sil.

V SSK in PSI je usmeritev k sredinskemu povezovanju močna predvsem na pokrajinski in deželni ravni, čeprav ni vse razumljivo, saj je naprimer Štoka bil dokaj kritičen do deželne vlade, najbrž v trenutku, ko je SSK spoznala, da je tudi tokrat ne bodo zadovoljili in ji priznali enakopravno vlogo v koaliciji ter mesto v deželnem odboru. Še bo morala stati pred vrati in se zadovoljiti z zgolj prestižnimi funkcijami, kjer pa ni prave oblasti. Baje so «skupnosti» postavljali za pogoj, naj popusti pri nabrežinski občini, po kateri so se spet polakomnili italijanski nacionalisti in predvsem demokristjani in listarji.

Tu je položaj najbolj zapleten, tudi zaradi pogumnega zadržanja krajevne sekcije SSK, ki noče kapitulirati pritiskom lastnega pokrajinskega vodstva in se zavzema za obnovitev domače napredne in demokratične uprave, na osnovi dosedanjih pozitivnih izkušenj in dogovora o slovenskem županu.

Pokrajinsko vodstvo SSK pa daje razumeti, da je pripravljeno sklepati zavzetništva z Listo in KD, samo da ji slednji popustita in pristaneta na «slovenskega župana». Fasado bi rešili, vendar kako? Nobena primerjava ni možna z izkušnjami šestdesetih let, ko je dr. Legiša vodil levosredinsko upravo v Nabrežini. Čeprav smo do te uprave bili zelo kritični, ne moremo prezreti preprostega dejstva, da je bilo vzdušje diametralno nasprotno. Demokristjani so se tedaj odpirali socialistom in SSK, za Hreščaka so prekinili odnose s Santinom in nacionalisti. Socialistična stranka je tedaj šla v bitko za vstop slovenskega odbornika v tržaški občinski odbor, proti «Piccolu» in nacionalistični srenji. Spaccinijeve uprave v Trstu so se odpirale do Slovenije in Jugoslavije, medtem ko so tudi nabrežinski demokristjani bili dovzetnejši za problematiko naše skupnosti.

Sedaj pa je vse narobe. KD in LpT v Nabrežini in Trstu zastopata, vsaka iz svojega zornega kota, najbolj konzervativne in reakcionarne, v bistvu protislo-

venske interese. PSI omahuje in okleva, ne ve kaj storiti, nima jasnega strateškega načrta.

Pa še eno misel bi izrekel. Koalicije šestdesetih let so bile poskus odgovora na množično priselitev istrskih buguncev v nabrežinsko občino in narodnostno napetost, ki je nastala tedaj med domačini in priseljenci. Danes pa bi sredinska koalicija bila izraz maščevanja in prevlade ene narodne komponente nad drugo, se pravi večino slovenskih domačinov, česar bi ne mogel zakrivati niti slovenski župan, talec demokršanske oblastiželjnosti in listarskega nacionalizma.

V Nabrežini KPI vztrajno poziva k pogajanjem socialistov in SSK, ki se je vabilu odzvala. Kaj pa socialistični tovariši? Baje še čakajo na navodila, razpravljajo v lastni sredi. Čemu se niso izrekli pred volitvami, da bi ljudje vedeli, čemu glasujejo? Ali obveze, izrečene na zborovanjih in vidno objavljene v «Primorskem dnevniku» ne veljajo več? Ali pa bo držalo, kar se sliši, da namerava PSI igrati nekakšno «simultanko» z demokristjani in KPI, z LpT in SSK, v Miljah, Nabrežini, Trstu in na deželi? Nam bodo zamerili, če napišemo, da čutimo pomanjkanje doslednosti?

V Miljah je položaj podoben Nabrežini. Frausinova Lista (komunisti in neodvisni) ima večino v občinskem svetu, ki je absolutna, če upoštevamo, da svetovalec MSI ne igra nobene vloge. Frausinova Lista je že izrazila pripravljenost na sodelovanje s socialisti in laično-demokratičnimi silami v občinskem svetu. Ne more pa se odpovedati županu, ki ji pripada predvsem po volji volilcev, da o politični računici sploh ne govorimo.

Slovinci vedo, da si samo od levičarske uprave in župana, ki bi bil izraz Frausinove liste, lahko pričakujejo enakopravno vlogo in korektnost pri reševanju odprtih vprašanj.

Zato pa je prav, v Nabrežini in Miljah, da kulturne, družbene, športne in druge organizacije ne ostanejo ob strani, kot pasivni opazovalci, pač pa da aktivno posežejo v dogajanje in povedo svoje mnenje, izrazijo svoja pričakovanja.

Kaj pa se medtem dogaja v Trstu? Naglo se bliža trenutek, ko bi morali uresničiti «štafete» med demokristjani in Listo, ko bi torej Cecovini moral naslediti Richettija, Locchi pa Marchia.

Stranki, ki sta se povezali (KD in LpT) v konzervativno sredinsko desničarsko

Visoki jubilej tovariša Paola Seme smo počastili s skromno svečanostjo

V imenu slovenskih komunistov je spregovorila tov. Jelka Gerbec

Pred dnevi smo s krajšo slovesnostjo počastili visoki jubilej, 70-letnico našega tovariša Paola Seme. Zbralo se je večje število njegovih sodelavcev, mlajših in starejših tovarišev, katerim so spregovorili o liku tov. Seme najprej pokrajinski tajnik tržaške federacije Ugo Poli, nato Mario Colli, senatorka Jelka Gerbec in sindikalist Mauri.

Čustva slovenskih in italijanskih komunistov ter demokratov je izrazila tov. Gerbec, ki je poudarila misel, da je imela tudi čast dolgo delati s Semo. To je bilo zelo živahno, toda konstruktivno obdobje, ki je obogatilo vse. O Seme bomo morali še pisati, da bodo o

njem vedela tudi najmlajša pokolenja komunističnih aktivistov.

Od Seme se lahko naučimo predvsem iskrenosti, pristnosti, zvestobe in skromnosti. Od mladih let je bil Sema predan delavskemu gibanju, boju proti fašizmu, za svobodo, družbeno pravičnost, mir in demokracijo. Sema je prepričan internacionalist, zato se je vedno postavil na stran malih in zatiranih narodov, še posebej za pravice slovenske manjšine, za njen globalni zakon. Skupaj s Slovenci se je Sema boril že kot mlad komunist in partizan, z njimi je bil v posebnih bataljonih. Tej prvobitni izbiri se Sema ni nikoli izneveril, ne v sindikatih, ne v partiji, ne v

senatu.

Slovenci ne bomo nikoli pozabili, da je Sema prvi predložil organski osnutek za našo zaščito že v oddaljenem 1970. S tem pa ni zaključil svojega zavzemanja. Boril se je vztrajno, dosledno in predano, povsod, kjer je bilo mogoče opozarjati na naše probleme. Za vse to smo mu Slovenci iskreno hvaležni.

Prepričani smo, da bo tovariš Sema dajal svoj prispevek temu boju, dokler bo mogoče, zato mu iskreno čestitamo in upamo, da bo še dolgo z nami, v boju za enotnost Slovencev in Italijanov v naših krajih, za internacionalizem, za socializem.

Večkrat slišim očitek, da v naših krajih samo škof pozna slovenščino in tako dokazuje svoje spoštovanje in solidarnost naši manjšini. Pa ni tako. Naš jezik bere in govori tudi več starejših tovarišev, ki jim je v dolgi revolucionarni dejavnosti bilo stalno vodilo prav bratstvo med Slovenci, Italijani in Hrvati. Slednje, o Hrvatih, je vedno dodajal tov. Paolo Sema, ki je prav te dni slavil svojo sedemdesetletnico in ki mu želim posvetiti to osebno razmišljanje.

Da, Paolo Sema je človek, politik in izobraženec, ki razume, čita in govori naši jezik ter hrvaščino in je na to ponosen. Žal ne moremo enako zapisati o mlajši generaciji voditeljev tržaške leveice.

Toda Paolo Sema ni samo to. Je veliko več, čeprav vem, da se bo v svoji skromnosti razjezil in me okrcal za vse, kar mu bom napisal.

Kdo ga ne pozna, ko na manifestacijah prvega maja koraka na robu delavskega sprevoda s šopom «Unità» v roki? Kozja leninska bradica, debela očala, ki so tako težka, da si jih privezuje z elastiko za glavo, kolesarska kapica na pleši, starinske kavbojke in telovadne copate: vse to vpliva nekam bohemsko na izrednega človeka, profesorja, humanista, senatorja, violinista in (zakaj ne?) izvrstnega kuharja ribjih jedi.

Semo sem spoznal iz pripovedi tovariše, ko je bil izvoljen za pokrajinskega tajnika KPI, na začetku šestdesetih let, ko smo z zobmi in kamenjem branili tržaške ladjedelnice pred zaprtjem in pred demokratsko politiko ustvarjanja trgovinskega malomeščanskega mesta, brez delavcev in torej brez prave leveice. Pripovedovali so mi o profesorju

Stojan Spetič

Semi, trmastem Istranu iz Pirana, ki je bil tajnik zveze kovinarjev in reven kot cerkvena miš, saj je ves svoj denar (ki ga je bilo zelo malo) zapravljal za knjige zgodovinskega značaja, ob nedeljah, ko je razprodal svoj šop «Unità» pa se je odpravljal z motiko v Istro, iskat

predzgodovinske izkopanine in je pozneje napisal dve knjigi o Istri rimske in revolucionarne dobe.

Kovinarji v ladjedelnici, arzenalu in jeklarni so se nekega dne zbrali in ugotovili, da ni dostojno, če se njihov tajnik kreta v lahkem dežnem površniku in trese od mraza, vsakokrat ko zapiha burja. Kaj bodo rekli gospodarji? Zbrali so denar in mu kupili volnen plašč, najlepše darilo delavcev svojemu voditelju.

Sema je tako postal pokrajinski tajnik KPI, potem ko je prvi del svojega življenja posvetil Piranu in rojstni Istri, kjer se še sedaj spominjajo njegoveva očeta, Antonia. Tu je Sema vodil italijanski licej, dokler ga povojne politične razprtije niso privedle čez zaliv, v Trst.

Profesorja Semo sem spoznal v prvih šestdesetih letih, ko nas je mladince sprejemal v svojem uradu in cele ure razpravljal z nami o perečih političnih ideoloških vprašanjih, saj je bil prej pedagog kot rojen politik. Spominjam se, kako so o njem govorili kmetje v vinogradih pri albanskem jezeru, nedaleč od Rima, kjer je bila naša partijska šola. Sema je zahajal na te kmetije, poučeval kmečke sinove in dekleta, v zameno pa dobival kozarec vina in kilogram hrušk.

Paolo Sema je bil v svojih polemikah vehementen, oster in neizprosni. Trdil se je razumeti nove čase, ki so prihajali, toda ni nikoli zapustil prvinskih spoznanj in načel. Na kongresih partije je svaril pred popuščanjem nacionalizmu, pred rahljanjem enotnosti med Slovenci in Italijani v partiji. «Mi smo združeni», je zavpil po slovensko na nekem kongresu, «kakor pest... kakor pest!». Leta 1968 je bil Albin Škerk izvoljen

Jubilej komisarja Mira

Prejšnje dni je slavil svoj visok življenjski jubilej tudi tovariš Vladimir Kenda «komisar Miro».

Kenda je svoje življenje že v rani mladosti posvetil boju proti fašizmu, za narodne pravice primorskih Slovencev. Obsojen je bil pred posebnim sodiščem in prestal dolgo zaporno kazen. Iz jetnišnice je ob razpadu fašistične Italije šel naravnost k partizanom. V glavnem je deloval v garibaldinskih enotah, ki so se borile v sklopu devetega korpusa. Po vojni je delal pri naprednih listih «Lavoratore», «Corriere di Trieste» in nazadnje pri «Primorskem dnevniku» do upokojitve. Sedaj deluje v pokrajinskem vodstvu zveze partizanov, eno mandatno dobo pa je bil tudi predsednik TPPZ «Pinko Tomažič».

Tovarišu Miru kličemu slovenski in italijanski komunisti še na mnoga leta!

v poslansko zbornico, profesor Paolo Sema pa v senat, kjer je nasledil Vidali-ja. S Semo je tako povezana predložitev prvega zakonskega osnutka za globalno zaščito slovenske narodne manjšine v Italiji. Po tem prvem osnutku KPI

so se zgledovali tudi drugi, čeprav ni manjkalo kritik na njegov račun. Po mednarodni manjšinski konferenci smo ga izpopolnili, vendar bo v zgodovini ostal kot pomemben poskus sistematizacije naših manjšinskih pravic na vseh področjih.

Paolu Semi priznavam, da sem se v mladih letih motil, ko sem (presneti Kautsky) zastopal stališče, da je za zaščito narodne manjšine zadosti kulturna avtonomija. Sema pa mi je odvrčal, da ne smemo prezreti razrednega in torej gospodarskega bistva manjšinske problematike. Pozneje je prav tržaška manjšinska konferenca opravila pomembno sintezo teh spoznanj.

Še danes se ga v Rimu in senatu spominjajo, kako je nastopal izvirno in jezero, duhovito in znanstveno, v bran tržaškega gospodarstva, Slovencev in demokracije.

Žal mu je prav v teh letih močno ope-

šal vid in ga začel ovirati pri znanstvenem in raziskovalnem delu, ki pa ga ni nikoli opustil do današnjih dni, ko nadaljuje pri stari ljubezni: zgodovini tržaškega delavskega razreda in sindikalnega gibanja.

Paolo je vedno imel čudovit smisel za pogovor z mladino, tudi danes, ko se mnogi mlajši tovariši ne najdemo več z novimi pokolenji. Okoli sebe je vedno imel veliko mladih ljudi, ki jih je navdušil za znanstveno raziskavo, za zgodovino, predvsem pa za politično dejavnost.

Sema je do dna svoje duše komunist starega kova, kot smo nekoč pravili, iz posebnega jekla, ki se tudi rado iskri. Ne prizanaša s kritikami in če je treba z oprekanjem določenim političnim izbiram.

Sema je pač tak. Z njim se lahko strinjaš ali ne, toda veš, da ga moraš imeti rad.

Še na mnoga zdrava leta, ti večno mlada starina!

27. v mesecu

Mima Rapotec

Malce me zmrazi, ko se spomnim, koliko let je minilo od takrat, ko sem nekega kislega torkovega jutra sedela pred maturitetno komisijo. Pa ni bilo kisloto samo vreme, tudi moj videz najbrž ni vzbujal kakega posebno vesellega občutka. Profesorica matematike mi je izza razbitih očal namenila naravnost ubijajoč pogled, predsednik komisije me je najprej ošinil od pete do glave in se nato navidezno brezbrizno lotil gosto popisanih strani referatov, ki sem jih sestavila v teku šolskega leta.

Vem, da ni mogoče, a še danes sem prepričana, da za nekaj neskončno dolgih minut še dihala nisem. Zavedla sem se šele, ko sem slišala besedi «stara cukrarna» in odleglo mi je. Razgovorila sem se, kmalu nato pa izvedela, da je moj pismeni izdelek «izviren, tehtno izpeljan, brez slovničnih napak ter prektan z neko mladostniško in obenem komaj zrelo utopijo» (ali približno tako). Matematika in filozofija sta me nato le postransko oplazili: Kant je še vedno veliki, strogi mož, ki na nas, majcane ljudi gleda z viška, Schopenhauer pa mi je zdaj že neznan-sko daleč, z vso svojo pesimistično dušo.

Oni dan sem v časopisu prebrala zapis o letošnjih višješolskih maturah, dijakih in profesorjih. Razveselila sem se: malo nad mnenjem, da so se letošnji maturantje nasplošno dobro odrezali, še bolj pa nad priznanjem, da so na naših šolah, žal, tudi taki profe-

sorji, ki čakajo samo, da pride 27. v mesecu. Pa še res je. Ni malo primerov, ko se bivši odlični dijak odloči za fakulteto, ko konča z uspehom in ... potem ne dobi primerne zaposlitve. Šola mu torej postane edina alternativa, ki pa obenem predstavlja tudi edino motivacijo, s svojim točno določenim 27. v mesecu. Mlad človek, (pa ni nujno, da je ravno mlad) ki je še do včeraj bentil profesorje in njihov žlahto, se danes sam znajde v razredu najstnikov, torej iz vseh bolj ali manj znanstvenih vidikov in po vseh bolj ali manj naravnih pravilih, pred ljudmi, ki doživljajo najbolj zagonetno dobo svojega življenja. Tak profesor bržčas ni nikoli imel v rokah specifične literature o učnovzgojnih metodah, nima pojma o pedagogiji, ker največkrat sam še ne spada niti v kategorijo staršev, menda ve samo to, da če se je sam snovi naučil, se je mora in more naučiti tudi njegovi dijak. Kako, pa ni več nikogaršnja stvar.

Sama sem, sicer posredno, pa vendar zelo prizadeto, okusila nekaj podobnega, ne s profesorji ampak z osnovnošolsko učiteljico. Mojemu sinu je dosledno v vsaki domači nalogi, (pozneje sem ugotovila, da tudi pri šolskih izdelkih), napačno popravljalna pravilno uporabljeno glagolsko obliko - namenilnik. Stopila sem do nje in ji vljudo razložila, da so njeni popravki v bistvu grobe napake.

Učiteljica, pravzaprav celoletna suplentka, pa tako: «Težko je delati v dvorazrednici, če nimaš izkušenj. Prvi

in tretji razred sta dva planeta zase...».

«Ampak slovnica je vendar slovnica...» sem skušala ugovarjati.

«Ja, ampak jaz slovnice nisem več prelistala od takrat, ko so me v šoli zadnjič izprašali. Vsega pa si res ne morem zapomniti...» je zgovorno povedala učiteljica.

Tako. Toliko o svojih posrednih in neposrednih izkušnjah s šolskim svetom. Ostaja pa kopica odprtih vprašanj: po kakšnih kriterijih pehajo vzgojitelje, učitelje in profesorje v učilnice, se pravi tja, kjer dozoreva naš mladi rod? Na kakšni podlagi in po kateri logiki sestavljajo dvo in večrazrednice po zamejskih, številčno miniaturnih osnovnih šolah? Kolikšen je prepad med teorijo in prakso in v kolikšni meri ga moramo in moremo upoštevati? In, nenazadnje; selekcija je grd pojem neprijeten izraz, pa vendar, največkrat obrodi sadove, ki jim pravimo kakovost, ali, kot sem brala v časniku, kvaliteten kader.

Vem, da se čez poletje ne bo nič spremenilo in da še manj lahko spreminjala tale moja pisarija. Septembra bomo zopet užaljeno ugotavljali, kako se številke o vpisih v slovensko osnovno šolo krčijo in kako se tiste, ki se nanašajo na brezposelno (slovensko) mladino večajo. Vem pa tudi, da bi se nemara dalo dobro, trezno pomisliti vso zadevo, morda tudi tole mojo pisanje (brez zahteve seveda), saj bi tako koristili predvsem samim sebi.

Pa še nekaj: povsod imamo častne izjeme, pa naj bodo to vzgojitelji, profesorji, učitelji... in skoraj prepričana sem, da se bodo slednje strinjale z gornjim pisanjem. Kajti, resnici na ljubo, zadnje čase vse preradi jokamo, ukrepamo pa bolj malo. V teoriji že, a v praksi?

Goriški pokrajinski svet za zaščito Slovencev

Goriški pokrajinski svet je na seji dne 11. junija izglasoval, z edinim nasprotnim glasom MSI in ob vzdržanju svetovalca PRI, resolucijo, ki obvezuje pokrajinski odbor, da nastopi v prid hitri odobritvi zakona za globalno zaščito Slovencev v Italiji.

Delovanje komunistov na tem področju je vedno označevala želja, da se tudi v okviru pokrajine ohrani enotnost, ki jo Slovenci izpričujemo na raznih manifestacijah kulturnega in družbenega življenja v naši deželi. To je osnova našega skupnega dela — skupnih nastopov od vsega začetka s tovariši socialisti in

Kaj moramo brati

Nekje sem pred časom brala, da so dnevnik in poročila vir dezinformiranja, ne le v smislu spretne propagandne usmerjenosti, temveč tudi zaradi dejstva, da nam napolnijo glave s tolikšnim številom informacij, da normalen človek ni več sposoben ločiti važnega od postranskega in da je prisiljen pozabiti tudi najvažnejše dogodke iz preteklosti, ki ni nujno daljna.

V prvem trenutku me je ta teorija presenetila, ostala mi je pa trdno zasidrana v spominu, ker moram vsaki dan na novo ugotavljati njeno pravilnost. Mislim tudi, da jo tisti, ki upravljajo velike informacijske mreže, zelo spretno izkoriščajo. Kako naj drugače tolmačim dejstvo, da je na važnem deželnem dnevniku večji prostor namenjen novici, da je šel Maurizio Costanzo na dopust, kot vesti, da je kasacijsko sodišče oprostilo Saccuccija? Kako naj razumem, da že dve leti na prvi ali drugi strani gledam sliko človeka, ki očitno zafrkava sodišče in nas vse, kot je Ali Agca?

Ne morem verjeti, da zaslužijo pravljice človeka, ki se v katoliški Italiji brije norce tudi iz Kristusa, v svetu italijanske pravice vso pozornost, ki mu jo posvečajo. Nisem še tako obupala nad državnimi ustanovami. Sem pa obupala nad informacijskimi sredstvi. Sramotna vest o Saccucciju je zaslužila prvo stran le na dveh od petih dnevnikov, ki jih pregledujem: Primorskem dnevniku in L'Unità. Il Piccolo sicer danes ni izšel, na ostalih dveh je pa novica na 7. oziroma 20. strani. Na prvem ima manjši obseg od novice, da je v Hong Kongu razstavljena beneška gondola, na drugem pa meri članek z vsem robom 4,5 cm, sicer pa moram dodati, da je na dveh kolonah.

Tatjana Čuk

N.B.: Danes, 1. julija, sem izvedela, da Maurizio Costanzo ne gre na dopust. Prav odleglo mi je!

Aleksandra Devetak

predstavnikom Slovenske skupnosti, dela v komisijah, skupnih pobud — in je tudi osnova resolucije, ki smo jo podpisali Aleksandra Devetak, Jože Cej in Mirko Špacapan. Ta resolucija, ki smo jo predstavili pokrajinskemu svetu, je omogočila, da smo prišli do končnega dokumenta, ki je sad skupnega truda KPI in strank večine. Zadnje so tudi pripravile svoj predlog, ki je bil po našem mnenju — kot sem večkrat podčrtala na sejah pokrajinskega sveta — preveč splošen in ni vseboval nobene obveze za odbor v smislu zavzemanja za odobritev zaščitnega zakona, niti ni nakazoval jasnega stališča s tem v zvezi. Nastop pokrajine pa lahko ima na daljši rok pomemben vpliv, pozitiven ali negativen, na rešitev vprašanja: jasna mora biti smer, ki jo bo pokrajina izbrala v svojih pobudah in programih za razvoj družbe, v smislu medsebojnega sodelovanja in bogatenja katerim smo komunisti vedno prispevali svoj doprinos.

«Slovenci in Italiji so vedno pokazali največjo pripravljenost za sodelovanje, v zavračanju ločevanja in izolacije, za konstruktiven odnos v družbi, s svojim izvirnim prispevkom njenemu razvoju. V naši deželi, med Slovenci, toda tudi med številnimi Italijani, mnogo številnejšimi kot včasih lahko razberemo iz časopisja in propagandnih gesel, v zgodovini, v izkušnjah naše deželne družbe, je kultura sožitja globoko zakoreninjena. Iz tega izhaja vloga krajevnih uprav, da prispevajo k razvoju kulture identitete Slovencev v Italiji, izmenjavi in kroženju idej, rasti kulturne sožitja kot sestavnega dela vsestranskega razvoja naše družbe.

S te zorne točke moramo razumeti važnost enotnosti Slovencev, ki je prišla do izraza v dokumentu, ki so ga skupno podpisali izvoljeni predstavniki Slovencev v KPI, PSI in SSK, in ki se je konkretizirala v srečanjih s senatno komisijo v Trstu in v Rimu in v veliki manifestaciji 20. maja lani; enotnost, ki priča o globoki potrebi, da Slovenci nastopamo kot element bogatenja in razvoja demokracije in družbene zavesti dežele Furlanije - Julijske krajine» (iz posega na razpravi v pokrajinskem svetu).

Ta enotnost Slovencev v družbi in v pokrajinskem svetu je dosegla cilj, da smo lahko predlog pokrajinskega odbora obogatili z novo vsebino, ki neposredno obvezuje pokrajinski odbor, da podpre odobritev zaščitnega zakona in ki je obenem podlaga za drugačno gle-

danje na problematiko v celoti. Republikanski svetovalce De Grassi se je vzdržal ravno zaradi značaja prinešenih sprememb.

Naloga tovarišev je sedaj, da se potrudijo, da obveza pokrajine ne ostane le kos papirja, ampak da dobi točno določen politični pomen.

Zavedamo se, da odobritev zakona za globalno zaščito Slovencev predstavlja nujno predpostavko za odpravo negotovosti, nezaupanja in napetosti, ki jih često podpihujejo tiste sile, ki hočejo obdržati situacijo na mrtvi točki in s tem zaustaviti skupno rast in uveljavitev kulture sožitja in miru.

Tudi v tej novi fazi bo odločilnega pomena enotnost Slovencev, ki so že v preteklosti vpregli vse svoje sile za doseg teh ciljev; ta enotnost bo morala priti do izraza ne samo na sejah pokrajinskega sveta, temveč tudi pri delu v komisijah in pobudah, ki jih bo morala izvesti pokrajinska uprava.

Festival tiska na Goriškem

V **Foljanu-Sredipolju** nam pripravljajo program za kratkočasenje konec tega in v začetku prihodnjega tedna, od 12. do 16. julija: ob zvokih anzambla Passato prossimo bomo lahko zaplesali vsak večer razen v soboto, ko jih bo nadomestil orkester Sound in kabaretna skupina iz Trsta. V petek ob 12.h in v ponedeljek ob 20.h bodo tekmovali v briškoli, medtem ko bomo lahko prisluhnili v ponedeljek ob 18.30 razgovoru med občinskimi delavci o problemih upokojevcem.

Tudi v **Krminu** bomo lahko preživeli dva zanimiva konca tedna na prazniku tiska in sicer 14. in 21., medtem ko se bodo Goričani lahko zabavali od 18. do 22. julija v četrti **Sv. Gora**, v **Selcah** tudi dve zaporedni nedelji, **21. in 28. julija**, v **Zagradu** konec tedna do nedelje 28. julija v **Zdravščini** pa že ta in prihodnji teden.

V program so vključene svečanosti ob 40-letnici osvoboditve, razprave o gospodarstvu, položaju mladine in drugih perečih problemih našega časa. Glede zabave in gastronomske umetnosti pa mislim, da nam ni treba skrbeti. Problem bo nastopil edino ko se bomo morali odločiti za enega teh praznikov in se s tem odreči drugim!

Ob 10. obletnici osimskih sporazumov

Delovanje in sodelovanje na obmejnem področju

Goriška federacija KPI in občinski odbor ZKS iz Nove Gorice sta 20. junija organizirali v prostorih razstavišča Espomego študijski posvet o vprašanih gospodarskega sodelovanja in splošnem razvoju gospodarstva na obmejnem področju.

Srečanja, ki sta ga vodila tajnika obeh organizacij, Renzo Redivo in Danilo Zorn, se je udeležilo lepo število strokovnjakov s tega področja z obeh strani meje. Jugoslovansko stran sta zastopala Joše Smole, član CK ZKZ, odgovoren sa stike s tujino, in Tomo Vujinovič, svetovalec Gospodarske zbornice Slovenije. Izrazila sta zadovoljstvo nad uresničeni pobudami, vendar sta podčrtala, da je še mnogo odprtih vprašanj, med katerimi je nedvomno eno najhujših še nerešena zaščita slovenske manjšine v Italiji, ki je bistven del osimskih sporazumov.

Pokrajinski svetovalec Silvino Poletto je v svojem nastopu potegnil črto o stanju uresničevanja sporazuma. Po kratkem orisu povojnega razvoja odnosov med goriško pokrajino in sosednimi območji, ki so se iz zgodovinskih, gospodarskih, objektivnih in subjektivnih razlogov (ne gre pozabiti zelo intenzivnega sodelovanja že v času narodnoosvobodilnega boja) prepletli v ireverzibilnem procesu integracije teritorijev in gospodarstev, pri čemer sta KPI in ZKS imela odločilno vlogo s svojo politiko aktivne koeksistence. Dokaz za to je dejstvo, da so se odnosi obnovili v vse večjem razmahu ravno po podpisu Videmskega (in Goriškega) sporazuma leta 1955, vse do zadnjih dogajanj, ki so privedli do tega, da je ISIG (Mednarodni inštitut za sociologijo v Gorici), po zaslugi prof. De Marchija, lahko formuliral teorijo, po kateri se je meja spremenila iz elementa zaprtosti v inštrument razvoja. Osimski je predstavljal vrhunec teh prizadevanj. Glede reševanje krajevnih odprtih vprašanj je tov. Poletto omenil, da je po odprtju mejnega prehoda Štandrež-Vrtojba nastal nov mednarodni prometni center, ki je na razpolago državnega, deželnega in krajevnega gospodarstva. Za blagovni prevoz pa je še potrebno dokončati nekaj osnovnih infrastrukturnih objektov, kot je avtocestni odsek Vrtojba-Razdrto, ki bo povezoval Furlanijo-Julijsko krajino s Slovenijo in širše severno in srednjo Italijo s celotnim balkansko-podonavskim ozemljem. Za racionalizacijo prometa bi bila nujno potrebna ustanovitev Mednarodnega centra za promet s skupno italijansko - jugoslovansko upravo. Glede politike voda je potrdil potrebo, da se gradnje jeza ne Soči, predvidena za leta 1986-87, ne odlašajo. Načrt za izgradnjo

plovne poti Soča-Sava-Donava, o katerem so razpravljali v Gradežu oktobra 1984, odpira novo fazo v upravljanju reke in daje temu področju prespektivno vlogo za široko mednarodno sodelovanje. Pri tem je potrebno še poglobiti vprašanja o posledicah na pokrajino, politiki zaščite pred naravnimi nesrečami in sploh ekološki zaščiti. Glede drugih infrastrukturnih posegov je še predlagal ustanovitev Mednarodnega razstavnega centra Espomego na goriškem razstavišču in Centra za usposabljanje izvedencev v zunanji trgovini, do katerega naj bi prišlo na osnovi sodelovanja med Tržaško in Videmsko univerzo ter Inštituta za proučevanje vprašanj vzodne Evrope ISDEE v Trstu.

Senator Silvano Bacicchi je nato podčrtal, da osimski sporazum, kljub njegovemu nedvomnemu političnemu pomenu, ni ostvaril vseh možnosti, ki jih ima. Med njegovimi osnovnimi nameni je bilo izboljšanje življenjskih razmer obmejnega prebivalstva obeh držav, tu pa so nastopile velike težave: od splošne gospodarske krize, do neuresničitve Industrijske proste cone. Nastopile so tudi spremembe v meddržavnih gospodarskih odnosih, kot je sporazum o sodelovanju med EGS in Jugoslavijo, ki zahtevajo nove pobude. Novi zakon o tujih naložbah v Jugoslaviji daje mnogo boljše pogoje za ustanavljanje skupnih podjetij, saj je odpravljena na pr. norma, da je udeležba tujega kapitala lahko zgolj manjšinska, odpravljeni so bili nekateri davki in urejeno kreditiranje skupnih podjetij ter druge pomembne plati dela. Na tem področju se lahko rodi vrsta koristnih pobud. Tudi na italijanski strani so pogoji nekoliko spremenjeni, omenimo naj goriško «prosto cono», tako imenovani «paket» za tržaško in Goriško, zakonski predlog KPI za Tržaško in Goriško ter deželna zakona št. 70 iz leta 1983 in 30 iz leta 1984.

Bacicchi se je nato zaustavil pri podrobnejši obravnavi zakona o «sistemu ugodnosti za goriško področje», ki zapade decembra letos in bi ga bilo nujno ne samo obnoviti, ampak prenoviti, z vključitvijo «goriškega sklada» v enovit razvojni načrt Posočja; tudi ostale ugodnosti za industrijska in trgovska podjetja bi kazalo nadomestiti z učinkovitejšimi mehanizmi, ki naj se neposredno vežejo na proizvodnjo.

V zvezi s prispevkom 220 milijard, ki jih je državna vlada dodelila tržaški in goriški pokrajini za spodbujanje gospodarstva, je senator dodal, jih moramo imeti za dodatna k pravici do prelevmana pri blagu iz proste cone, ki naj bi jih podaljšali najmanj do leta 1995, postavljajo se pa zopet vprašanje pospodarjenja

s temi sredstvi. Ob koncu je še obravnaval zakonski predlog KPI za sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo, ki je sedaj v diskusiji pri pristojni komisiji poslanske zbornice in ima namen priklicati naložbe domačega in tujega kapitala v skupna podjetja. Zamisel ne predvideva nekega obsežnega industrijskega področja, temveč razpredeno omrežje srednje velikih pa tudi malih podjetij vzdolž vsega obmejnega pasu, in je mnogo bolj realistična glede na splošno odsotnost, tako v Italiji kot v Jugoslaviji, pomembnejših veleposredov, ki terjajo ogromna, danes le z velikimi težavami dosegljiva sredstva. Ta predlog bi dopolnil oba prej omenjena ukrepa v korist obmejnega gospodarstva, njegovo koristnost potrjuje podpora, ki jo je pred dnevi izreklo deželno Združenje industrijcev.

V svojem poročilu o vprašanju usposabljanja okolja za razvoj delovanja in sodelovanja ob meji deželni svetovalec Ivan Bratina ugotavlja, da je meja v okviru sociogospodarskega razvoja obmejnega pasu in širšega območja Furlanije-Julijske krajine element stabilnosti in politično-institucionalni stvarnosti in eden od osnovnih pozitivnih faktorjev rasti blagostanja. V tem okviru je trgovina bila gonilna sila razvoja odnosov in se je avtonomno in spontano uveljavila kot nosilec miroljubnega in aktivnega sodelovanja. Nove poti se iščejo že več let in ekonomski del osimskih sporazumov ter nekatere novejša zakonske pobude si odkrito postavljajo ta cilj. Toda takšne pobude se ne morejo uveljaviti spontano, kot velja za trgovino. Okolje v svojem širšem pomenu teritorialnega družbeno-gospodarskega ustroja se mora korenito obnoviti. Doslej so to vprašanje skušali reševati z izgradnje infrastruktur in aktiviranjem vrste institucionalnih nivojev soočanja. Na osnovi osimskega sporazuma se je odprla nova faza stalnega skupnega poglobljanja skupnih problemov. Pomembno je bilo tudi sodelovanje sosednih dežel v okviru skupnosti Alpe-Jadran, medtem ko je bil zanemarjen pomen sodelovanja na področju kulture in znanosti. Že samo vprašanje globalne zaščite Slovencev v Italiji je treba obravnavati tudi v pomenu, ki ga ima v tem okviru, kot nujnost, da se zagantira poln razvoj skupini, ki je lahko samo dinamičen element obogatitve sodelovanja in izmenjave, ki temeljno prispeva k utrditvi kulturnih odnosov in odigrava važno vlogo tudi pri razvoju gospodarskih odnosov.

Ne skrivamo, nadaljuje Bratina, da delamo v obdobju krize, vendar to ne pomeni, da odrekamo našima sosednima območjima vsako možnost razvoja

Deželni posegi za odpravo posledic nezaposlenosti

Deželni svet je na svoji seji 31. maja odobril poseben zakon, ki ureja posege na področju aktivne politike do dela in zaposlovanja. Gre za vrsto ugodnosti in podpor, namenjenih delodajalcem in podjetjem, ki sprejmejo v službo mlade, delavce v dopolnilni blagajni oziroma v nobilnosti zaradi podjetniških kriz in brezposelnosti nasplah. Predvideni so tudi posebni posegi v korist zadrug, ki jih sestavljajo v večini mladi in delavci v mobilnosti, kot tudi v korist posameznih delavcev in mladincev, ki nameravajo razviti zasebne delovne iniciative. Zakonska iniciativa je vsekakor pomembna, saj je za njeno izvedbo nakazanih 42 milijard v treh letih. Do nje je prišlo po dolgi razpravi, ki je trajala cela tri leta in med katero je deželni odbor predlagal več zakonskih osnutkov. Le-ti pa niso nikdar naleteli na odobravanje vseh strank politične večine. Končno je letos spomladi prišlo do kompromisne rešitve, to je do zakonskega besedila, ki ga je z malenkostmi spremembami tudi odobril deželni svet.

Komunistična skupina v deželnem svetu je glasovala proti osnutku, ki ga je predlagal odbor. Razlog za tako zadržanje KPI ni v vprašanju, ki ga zakon obravnava, ampak v načinu obravnavanja in v rešitvah, ki jih zakon nakazuje. Komunisti smo namreč popolnoma prepričani o potrebi, da se dežela sooča s problemom nezaposlenosti, čeprav je to v veliki meri v pristojnosti osrednje vlade. Položaj brezposelnosti je namreč tudi v naši deželi vedno bolj zaskrbljujoč. V lanskem letu je število nezaposlenih naraslo na 45 tisoč, od teh je velika večina in žensk, ki iščejo prvo zaposlitev. Zastoj v gospodarskem razvoju tudi v videmski in pordenonski pokrajini pa pomeni, da problem zaposlovanja ni več samo problem tržaške in goriške pokrajine, ampak, da je vprašanje, ki se, čeprav z različnimi značilnostmi, pojavlja v vsej deželi in da zato zahteva tudi enotno in organsko rešitev. Naraščanje (oz. padanje) števila zaposlenih je vsekakor odvisno od gospodarskega razvoja (oz. zastoja) in je zato politika na področju dela in zaposlovanja tesno povezana s politiko industrijskega in gospodarskega razvoja. Tako povezavo smo komunisti tudi zahtevali in predlagali že lani, ko je deželni svet izglasoval zelo pomemben zakon o finančnih podporah za utrditev in razvoj industrijskega sektorja. Deželni odbor in večinske stranke se pa niso potrudile, da bi izoblikovale to povezavo. Prišlo je tako do dveh ločenih posegov: prvi, ki vreja investicije v industriji in v drugih proizvodnih dejavnostih, ne daje nobenih garancij za večjo zaposlitev oziroma za ohranitev sedanjega števila delovnih

Ivan Bratina

mest, v drugem pa ni jasnih pojmov o sektorjih, kjer naj bi v prihodnjem nastala nova delovna mesta, in o možni povezavi med razširitvijo zaposlitvene baze in gospodarskim razvojem.

Komunistična skupina v deželnem svetu je v zvezi s tem specifičnim vprašanjem najprej pripravila in predložila svoje zakonske osnutke, ki so nemalo pripomogli k zaključku razprave. Med razpravo pa je na osnovi teh osnutkov predložila amandmanje k osnutku deželnega odbora. Deželna večina ni spejela nobenega od teh predlogov tudi zaradi splošnega zadržanja do komunistične opozicije, ki je prevladovala v zadnjem, pred volilnem obdobju. Vsebinsko protipredlogov in kritike komunistov do zakona lahko shematično povzamemo v naslednjih točkah.

1. Organ, ki ima nalogo izvajati posege, ki izhajajo iz zakona, to je Deželni urad za delo, je posebna deželna ustanova, ki deluje izven odborništva in jo upravljajo tudi predstavniki delodajalcev in sindikatov. S tem je po mnenju deželnega odbora doseženo tisto sodelovanje družbenih sil, ki je potrebno za reševanje hujših problemov današnje družbe. To je le deloma res, vkolikor je omenjeni upravni odbor le posvetovalni organ, medtem ko je izvršilni organ dejansko predsedstvo, v katerem pa gotovo ne bodo zastopane vse družbene sile.

2. Program posegov, ki ga mora pripraviti, predložiti in izvesti Deželni urad za delo, nima prave povezave s splošnim deželnim razvojnim načrtom, vkolikor ni vanj vključen. Tudi ni predvideno, da se posvetovanja o programu vršijo po postopku, ki velja za odobritev razvojnega načrta. V tem smislu ostaja politika zaposlovanja ločena od problematike splošnega razvoja dežele.

3. Na področju mobilnosti delavcev od podjetij v krizi do podjetij v razvoju ni predvidena potrebna kontrola in soudeležba krajevnih sindikalnih organizacij, kar seveda zelo ošibi pomen posegov.

4. Krajevne ustanove niso soudeležene niti pri izvajanju deželne politike za odpravo posledic nezaposlenosti. Glede tega vprašanja je deželna večina verjetno storila najhujšo napako. Vemo namreč, da so si v zadnjih letih prav krajevne ustanove (občine, pokrajine, gorske skupnosti) najbolj prizadevale, da bi konkretno posegle na tem področju. Velja tudi, da med nalogami in kompetencami krajevnih ustanov lahko najdemo zanimiva področja, ki nudijo nove mož-

nosti zaposlitve. To velja na primer za vprašanje zaščite in valorizacije okolja in naravnih in zgodovinskih dobrin na splošno.

Čakamo sedaj na odobritev zakona s strani vlade. Če bo do tega prišlo v kratkem, bo morala dežela čimprej pripraviti načrt posegov za letošnje leto. Potrebno je, da sindikati in krajevne ustanove, čeprav so bile iz zakona izključene, čimprej posredujejo deželi svoje predloge za takojšno in smotrno uporabo sredstev, ki so na razpolago. Obstaja namreč konkretna nevarnost, tudi glede splošnega načina delovanja te deželne ustanove, da se razpoložljiva sredstva ne uporabijo, oziroma, da se uporabijo na nesmotern način.

DAROVİ IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so za sklad Dela prispevali:

Devetak Ernesto iz Štaranzana L. 4.000, Jarc Giuseppe iz Doberdoba L. 19.000, Sedmach Roberto iz Vižovelj L. 5.000, Kante Milan iz Samatorce L. 9.000, Furlan Anton iz Gabrovca L. 4.000, Španger Leopold iz Devina L. 4.000, Orel Vittorio iz Saleža L. 4.000, Košuta Ivan iz Križa L. 4.000, Škabar Franc iz Repna L. 4.000, Tence Angel iz Križa L. 4.000, Švab Zora iz Križa L. 4.000, Pieri Breda z Opčin L. 4.000, Grgič Josip iz Padrič L. 4.000, Ražem Andrej iz Bazovice L. 4.000, N.N. s Krmenke L. 30.000, Glavina Mario iz Lonjerja L. 24.000; iz Doline: Bandi Mario (329) L. 4.000, Lovriha Alojzija (44) L. 4.000; iz Boljunca Klun Drago (10) L. 4.000, Ota Marjo (357) L. 10.000, Zerjal Karlo L. 4.000.

V počastitev spomina Petaros Danila daruje Žerjal Miro z družino, Boljunc 133, L. 10.000 za Gasilsko društvo Breg in L. 10.000 za celico KPI Boršt-Zabrežec.

Ob tretji obletnici smrti dragega moža Silva daruje Budin Marica iz Samatorce 4 L. 10.000 za sklad Dela.

V spomin na moža Legissa Viktorja daruje žena Marija z Medjevasi L. 20.000 v sklad Dela.

V počastitev spomina tovariša Enrica Berlinguerja ob prvi obletnici smrti daruje Mennucci Corrado iz Trsta L. 10.000 v sklad Dela.

Vremec Mihela z Opčin prispeva v sklad Dela L. 4.000.

Ob smrti dragega očeta Stanka Miliča iz Zgonika daruje družina L. 20.000 v sklad Dela.

Ob 10. obletnici smrti nepozabnega moža Franca Pertota iz Nabrežine daruje žena Zora L. 20.000 v sklad Dela.

Posvet Inštituta Gramsci

MANJŠINE KOT SUBJEKTI RAZVOJA

Prejšnji teden smo v Trstu zabeležili važen kulturni dogodek, ki je v našem tržaškem dnevniku *Il Piccolo*, odseval seveda le kot kratko obvestilo, za razliko od obširnega poročanja o protislavenskih stališčih na vseh ravneh.

V dveh dneh so se na konferenci, ki jo je organiziral Inštitut Gramsci, vrstili strokovnjaki od univerzitetnih profesorjev kot so Carlo Tullio Altan, Giuseppe Francescato, Silvana Schiavi, Giorgio Connetti, Gianfranco Pasquino, ravnateljji manjšinskih raziskovalnih inštitutov Darko Bratina in Radossi, do ravnatelja Inštituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane, Silva Devetaka, predsednika združenja jezikovnih skupnosti Confemili, Piera Ardizzoneja, ter nekdanjega evropskega poslanca PSI Gaetana Arfe-ja enga od pobudnikov evropske karte za varstvo manjšin in ogroženih narodov.

Povedanega je bilo veliko da se pa ne bi naše poročanje sprevrglo v kroniko, smo izbrali zaenkrat eno od poročil, ki ga bomo na kratko obnovili, in sicer skupni sestavek D. Bratine in G. Radossi-ja o narodnih manjšinah kot novih subjektih izmenjave in razvoja.

Avtorja ugotavljata, da po tolikih le-tih uspešnega sodelovanja ob naši meji in deset let po podpisu osimskih sporazumov ne moremo, ali vsaj ne bi smeli, govoriti o manjšinah kot o realnosti, ki jo gre zakrivati, zanikati, ali celo izrabljati v netenju mržnje med narodoma. Manjšine se danes nasprotno postavljajo kot subjekti bogatenja evropske kulture, ki je po tradiciji prisotna na tem ozemlju. Ni slučaj, da se v zadnjih le-

tih, manjšine tako pogosto srečujemo in ugotavljamo, da govorimo isti «politično-kulturni» jezik, osnovan na mnogih skupnih potrebah.

Čeprav živita manjšini v državah z različnimi politično-upravnimi ureditvami, — ugotavljata nadalje raznatelja manjšinskih raziskovalnih ustanov — moramo podčrtati, da je zakonska zaščita ki je sicer nedvomno nujna predpostavka za obstoj narodnostne skupnosti, nezadostna garancija za razvoj in lahko postane neučinkovita, če je ne spremlja realna politika razvoja za in skupaj z manjšinami s strani večinskih narodov. To pomeni tudi, da se na vprašanja manjšin ne sme gledati kot na folkloro, to se pravi le ohranjanje kulturnega bogastva in tradicij.

Vprašanje, ki ga moramo danes rešiti, je to, da najdemo pravi način za uveljavljanje kulturne različnosti kot faktorja razvoja in vsestranske izmenjave. Ne zanimajo nas načrti o rezervah, kot jih imajo Indijanci, ampak konkretne strukturne garancije, da bomo lahko v okviru svojih držav, kot jih opredeljujejo mednarodni dogovori, ne samo ostali ne da bi se odrekli svoji identiteti, ampak tudi nekaj nudili in prejeli bodisi na kulturnem kot na gospodarskem in družbenem področju.

Zaščita torej ne sme biti sredstvo za prefinjeno kontrolo nad «različnimi», ki naj bi, že samo zaradi različnosti, bili potencialni sovražniki, ampak mora biti osnova za samozaščito narodnostne skupnosti, sredstvo za nastop kot enakopravni nosilci razvoja, kar sta manj-

šini v zadnjih desetletjih, kljub velikim težavam in pomanjkanju sredstev, tudi že skušali biti. Polna zaščita pomeni torej samo nujno infrastrukturo, ki naj omogoči manjšini obstoj, v katerem ne bo prisiljena vložiti dober del svojih energij v obrambo lastne identitete. V tem okviru dvojezičnost ne samo nikomur ničesar ne odvzame, nasprotno, dodaja neko možnost, ki jo posameznik lahko izkoristi ali ne, kateri se lahko odreče, toda kot možnost mora obstojati. Danes je večji del dvojezične populacije v tem položaju zaradi objektivnih nujnosti — ki jih nekateri prikazujejo kot privilegije — in ki zadevajo izključno pripadnike manjšin. Toda ravno na osnovi teh izkušenj se danes tako Slovenci v Italiji kot Italijani v Jugoslaviji zavedamo ne samo tega, da imamo mnogo skupnega, temveč tudi, da se lahko postavimo kot dejavniki, ki ima neko težo v tem obmejnem prostoru. Podčrtati moramo, da se je tu prvič v zgodovini izoblikoval širok pas prebivalstva, tako slovenskega kot italijanskega izvora, ki je, ne da bi se odrekel svoji narodni identiteti, povsem dvojezičen, živ dokaz dejstva, da je takšna jezikovna praksa mogoča in, prepričani smo v to, tudi zaželjena in, končno, v največjo korist ravno večinskim narodom.

Obe manjšini se morata torej danes upoštevati v svoji komplementarnosti. Ni bistvenega pomena, če imamo na eni strani dvojezičnost italijanščina-slovenščina in na drugi hrvaščina-italijanščina, saj bi prehod med dvema slovanskima jezikoma ne smel biti ovira. V lingvističnem pogledu lahko celo postavimo hipotezo, da na območju severnega Jadrana živi široka dvojezična plast prebivalstva, ki s svojimi lingvističnimi sposobnostmi omogoča široko komunikacijsko povezavo obeh držav.

Če stvari stojijo tako, obmejno področje danes predstavlja veliko jezikovno-kulturno bogastvo, ki ga je mogoče vsestransko uporabiti. Celotno, kar je nasilje zgodovine svoj čas vsililo kot zlo, danes vse bolj kaže svoje pozitivne plati. Obstoj manjšin se danes postavlja kot bogastvo, kar postavlja potrebo po drugačnem gledanju in drugačni politiki v odnosu do manjšin. S tega zornega kota moramo v načrtovanju razvoja obmejnih, plurilingvističnih in plurikulturnih področij manjšine še kako upoštevati. Nujno je torej, da se ustvarijo novi teoretični in politični pristopi do jezikovno in kulturno pluralističnih družbenih stvarnosti.

In tu naj se dotaknemo se vprašanja izmenjav, ki se morajo, če naj bodo imele nek pomen v prihodnjih letih, moder-

Štirideset let miru: 146 vojn, 30 milijonov mrtvih

Od leta 1945 pa do danes ni bilo leta, ko se na zemeljski obli ne bi vojskovali. Vojn je bilo v tem času 146 in so terjale okoli 30 milijonov žrtev. Od tega je bilo sedemdeset spopadov na azijskih tleh, štirideset v Afriki, 28 v Srednji in Južni Ameriki, do spopadov pa je prišlo tudi na stari celini. Samo ZDA so bile v tem času zapletene v 26 vojaških spopadov.

1944-1945, Grčija: Boji britanskih in grških vladnih čet s partizanskimi enotami levice (ELAS), ki ni hotela položiti orožja.

1945, Alžirija: Francoske čete in enote francoskih naseljencev so se spopadale z alžirskimi domoljubi (pokol v Setifu).

1945-1949, Indonezija: Nizozemska in v začetku tudi britanske čete so se spopadle z gibanjem za neodvisnost.

1945-1948, Španija: Vladne čete so se bojevale s protifranciškimi gverilci, ki so vdrali na špansko ozemlje čez Pireneje.

1946-1954, Indokina: Boji francoskih čet z gibanjem za neodvisnost, ki ga je vodil Ho Ši Minh.

1946-1949, Grčija: Vladne čete in britanski (in nato ameriški) »svetovalci« so se bojevali s komunističnimi partizani, ki jih je vodil Marcos.

1946-1947, Indija: Spopadi med muslimani in hindujci (kronska kolonija Indija se je tako ob neodvisnosti razcepila po konfesionalnem načelu na Indijo in Pakistan).

1946-1954, Filipini: Boji proameriških vladnih čet in ameriških oddelkov zoper gverilce Hukbalahap (oboroženo gibanje komunistične usmeritve, bojevalo se je za agrarno reformo).

1946-1949, Kitajska: Državljanska vojna med nacionalistično vlado Čangkajska in komunističnimi silami, ki jih je vodil Mao Zedong; nastanek Ljudske republike Kitajske.

1946, Iran: Šahova vojska je zavzela Kurdistan in Azerbejdžan in uničila avtonomni republiko, ki sta nastali med drugo svetovno vojno ob podpori Sovjetske zveze.

1947, Paragvaj: Državljanska vojna med vlado generala Moriniga (sestavljali so jo krščanski socialisti) in vstajniki (desni konservativni katoliki) ter »februarci« (polfašistično gibanje).

1947-1948, Madagaskar: Francija je razbila gibanje za neodvisnost.

1947-1949, Indija-Pakistan: Prva vojna za Kašmir.

1948, Jemen: Umer imama Jahija Ibn Muhameda. Sledila je dinastična vojna, ki je trajala mesec dni, v njej je zmagal prvorojenec Saif El Islam Ahmed, ki se je polastil prestola.

1948, Kostarika: Državljanska vojna med privrženci dveh predsedniških kandidatov, Calderóna in Ulateja.

1948, Burma: Državljanska vojna med četami premiera U Nuja in ostankom oboroženih sil, kamor so sodili »zasebna« vojska generala Aung Sana (ki je bil ubit leto dni poprej), uporni bataljoni, komunistični gverilci in oddelki kitajske nacionalistične vojske.

1948-1958, Kolumbija: Umer liberalnega voditelja Gaitána je bil povod za vstajo in dolgotrajno državljansko vojno med liberalci in konservativci (šlo je za tragično nasilje, o katerem govorijo tudi romani Nobelovega nagrajenca Garcia Marqueza).

1948-1949, prva arabsko-izraelska vojna: Voj-

skovali so se nastajajoča izraelska vojska, oborožene izraelske skupine, kot sta bili Stern in Irgum Zvai Leumi, palestinski gverilci in egipčanske, sirske ter transjordanke čete. Vanj so bili zapleteni tudi britanski vojaki.

1948-1959, Malezijska konfederacija: Britanska vojska in malezijske pomožne čete so se bojevale z levim gverilskim gibanjem.

1949, Bolivija: Državljanska vojna med predsednikom Urriolagoitom in Ljudskim revolucionarnim gibanjem Paza Estenssora.

1950-1953, Koreja: »Klasična« vojna med severnokorejsko (ki so se ji pozneje pridružili kitajski prostovoljci) in južnokorejsko vojsko; to je podprl močan ekspedicijski korpus, ki so ga razen ameriških vojakov sestavljale še čete Velike Britanije, Francije, Belgije, Nizozemske, Luksemburga, Grčije, Turčije, Kanade, Avstralije, Kolumbije, Filipinov, Tajske, Etiopije in Južne Afrike pod zastavo OZN.

1951-1953, Egipt: Gverilski boj »domoljubnih« komandosov proti britanski navzočnosti ob Nilu. Iz tega se je razvila vstaja, nato pa še Naserjeva revolucija.

1952-1954, Tunizija: Politični in oboroženi boj zoper francoski kolonializem.

1952-1956, Kenja: Gverilski boj zoper britanske kolonialiste, v njem so sodelovali predvsem pripadniki plemena Kikuju; gibanje je znano pod imenom Mau-mau.

1952-1956, Maroko: Politični in oboroženi boj zoper francoski kolonializem.

1954, Gvatemala: Desničarski najemniki, ki so jih opremile in plačale ZDA, so vdrli v državo in vrgli napredno vlado Arbenza.

1954-1962, Alžirija: Osvobodilna vojna zoper francoski kolonializem.

1955-1959, Kitajska: Topniško obstreljevanje med četami Ljudske republike Kitajske in nacionalističnimi četami, ki so se utrdile na otokih Kvemaj in Macu.

1955, Kostarika: Invazija nasprotnikov vlade predsednika Figueresa s podporo nikaragovskega diktatorja Somoze. Posredovanje »mirovnih sil« ZDA pod zastavo Organizacije ameriških držav.

1955-1959, Ciper: Gverilski boji EOKE (organizacije grške prebivalstva na otoku) pod vodstvom polkovnika Grivasa zoper Britance pod geslom združitve Cipra z Grčijo (enosis).

1955-1963, Kamerun: Vojna francoskih (in v nadaljevanju domačih profrancoskih čet) proti levničarskim gverilcem.

1955-1975, Vietnam: Vojna za osvoboditev in združitve, ki jo je Fronta za narodno osvoboditev vojevala zoper saigonsko vlado, oprto na čete ZDA, Južne Koreje, Tajske, Filipinov, Avstralije in Nove Zelandije. V zadnjem obdobju vojne je prišlo do ameriškega bombardiranja Ljudske republike Vietnam in do sodelovanja severnovietnamskih čet v bojih v Južnem Vietnamu. V spopad sta bila zapletena tudi Laos in Kambodža.

1955-1976, Oman: Gverilski boji (predvsem na območju Dhofarja) proti sultanu, ki so ga podpirale najprej britanske, nato pa še iranske in jordanske čete.

1956, Madžarska: Vstaja, ki so jo zatrle sovjetske čete.

1956, suetska vojna: Izraelske, nato pa še britanske in francoske čete so napadle Egipt.

1956-1959, Kuba: Gverilska vojna, ki jo je vojeval Fidel Castro proti diktatorju Batisti; tega so podpirale ZDA.

1957-1958, Maroko: Spopadi med španskimi četami in maročkimi gverilci med pogajanjmi, s katerimi naj bi se končal španski protektorat nad severnim delom Maroka.

1958, Libanon: Posredovanje ameriške pomorske pehote v podporo desničarski maronitski vladi.

1958, Jordanija: Posredovanje Velike Britanije, da bi okrepila prestol zoper prizadevanja demokratskega gibanja, ki je imelo republikanske cilje.

1959, Njasa: (zdaj Malavi) Osvobodilni boj zoper Britance.

1959, Kitajska: Kitajske čete so obnovile suverenost Pekinga nad Tibetom, potem ko so porazile čete Dalaj Lame.

1960, Zaire (prej belgijski Kongo): Do dekolonizacije dežele je prišlo v ozračju nasilja, v katerem je bil umorjen tudi prvi premier neodvisnega Konga Patrice Lumumba. Sledila je dolga državljanska vojna, v kateri so se separatistična gibanja (Katanga, Šaba) spopadala z osrednjo vlado; posredovanja tujih sil in intervencija pod zastavo OZN na zahtevo osrednje vlade. V spopade so bile zapletene belgijske, francoske, maroške in gabonske čete ter ameriški svetovalci, ki so ostali v državi do leta 1978.

1961-1975, Angola: Oboroženi boj za osvoboditev izpod portugalske nadoblasti; pozneje so sodelovale v bojih kubanske čete na eni in proameriški komandosi plačalčev in čete iz Zaira in Južne Afrike na drugi strani.

1961-1962, Nepal: Spopadi vladnih čet z gverilci.

1961, Kuba: Kubanski desničarski begunci so s podporo ZDA pripravili invazijo na Kubo; izkrcanje je spodletelo.

1961, Tunizija: Francija je odgovorila z nasiljem na zahtevo po evakuaciji vojaškega oporišča v Bizerti. Vneli so se spopadi med tunizijsko redno vojsko in gverilci, prišlo je tudi do pokola civilnega prebivalstva.

1961, Eritreja: Gverilski boji gibanja za neodvisnost zoper osrednjo vlado v Adis Abebi. Z različno jakostjo se boji nadaljujejo vse do današnjih dni.

1961, Irak: Kurdski upor zoper vlado v Bagdadu. S kratkimi vmesnimi premirji so se boji nadaljevali vse do leta 1964, se potem obnovili v letih 1965-1970, 1974-1975 in končno že v letih 1976-1979.

1961, Indija: Indijske čete so vdrlje v enklavo Goa, izgubljale Portugalce in tako odpravile kolonialni status, ki ga je to ozemlje imelo 451 let.

1962, Iran (zahodna Nova Gvineja): Gverilci in redne indonezijske čete so se spopadli z nizozemskimi kolonialnimi četami. Iran je bil priključen Indoneziji.

1962-1970, Severni Jemen: Republikanska revolucija je strmoglavila monarhijo, vendar pa se je imam Mohamed El Badr umaknil v gorovje, kjer se je oprl na nekatera plemena in na Saudsko Arabijo. Republikanske sile je podpiral Egipt, ki je poslal v državo ekspedicijski korpus. Državljanska vojna se je končala s kompromisom med Naserjem in kraljem Fejsalom.

1962, Indija-Kitajska: Spopad med velikima azijskima državama zaradi obmejnih vprašanj (Tibet).

- 1962, Brunel:** Gverilski boji proti sultanovi vojski, ki so jo podpirale britanske in malezijske čete.
- 1963-1974, Malezija:** Spopadi med vlado, ki so jo podpirale britanske čete, in gverilci, ki je nekaj časa imela podporo Indonezije.
- 1963-1980, Ogaden:** Ponovno se je raznel stoletni spopad med Somalci in Etiopci za nadoblast nad ozemljem na rogu Afrike, kjer živijo Somalci; ozemlje je pod suverenostjo Adis Abebe. V letih 1977 do 1980 se je spopad sprevrgel v odkrito vojno, v kateri so na strani Etiopije sodelovali Kubanci in Rusi.
- 1963-1964, Ciper:** Progrški desničarski državni udar je spodletel, prišlo je do državljanske vojne in do turške vojaške intervencije, ki še vedno traja in ki je povzročila delitev otoka.
- 1963-1967, Kenija:** Vojna s Somalijo, ki je terjala tiste dele kenijskega ozemlja, na katerem prebivajo Somalci.
- 1964-1974, Mozambik:** Oboroženi osvobodilni boj, ki se je končal z odklancem neodvisnosti te portugalske kolonije.
- 1965, druga kašmirska vojna:** Spopad med indijskimi in pakistanskimi četami.
- 1965, San Domingo:** Ameriški predsednik Johnson je z izgovorom, da mora zavarovati »življenja ameriških državljanov«, poslal v deželo čete, ki naj bi razbile oboroženo vstajo demokratičnih in naprednih sil (»konstitucionalisti«) proti proameriški pučistični vladi.
- 1965-1972, Sudan:** Državlјanska vojna med arabsko in muslimansko osrednjo vlado ter gverilci »anya-nya« (kristjani in animisti z juga dežele), ki uživajo podporo evropskih in ameriških protestantskih in katoliških krogov.
- 1967, Bolivija:** Spodletel poskus Che Guevara, ki je poskušal postaviti na noge revolucionarno gibanje. Vlada je gverilo zatrla, Guevara je izgubil življenje.
- 1967, šestdnevna vojna:** Izrael je napadel Egipt, Jordanijo in Sirijo ter zasedel Sinaj, Golan in Cisjordanijo. To je bila tretja arabsko-izraelska vojna.
- 1967-1970, Nigerija:** Odcepitev Biafre in začetek državljanske vojne, ki se je končala s porazom secesionistov.
- 1967-1980, Zambabve (nekdanja Rodezija):** Osvobodilni boj Afričanov zoper beli rasistični režim, ki so mu pomagale južnoafriške čete.
- 1968, Čad:** Državlјanska vojna med posamičnimi oboroženimi skupinami, strankami in vladnimi različne etnične pripadnosti (sever je muslimanski, jug krščanski in animistični), intervencije libijske in francoske vojske; spopad še ni končan.
- 1969, »nogometna vojna«:** Spopad med Hondurasom in San Salvadorjem. Obojestransko nasilje med navijači nogometnih reprezentanc obeh držav v tekmah za »mundial 1970« se je izrodilo v vojno, ki je terjala več tisoč mrtvih brezdomcev in beguncev.
- 1969, Severna Irak:** Obnovil se je oboroženi boj IRA za neodvisnost od Velike Britanije in za združitev z Irako. Čeprav pridružen, spopad še traja.
- 1970-1975, Kampačija:** Gverilci, ki so se opirali na severnovietnamske čete, so začeli napadati sile proameriške vlade, tej pa so pomagale ameriške in južnovietnamske čete.
- 1970, Filipini:** Gverila z različnim idejnim ozadjem (muslimanska, maksistična, napredna katoliška) se prepleta s političnim bojem v prid obnavljanja demokracije.
- 1970, Gvineja:** Portugalski komandosi so vdri v glavno mesto nekdanj francoske Gvineje Conacry z izgovorom, da hočejo uničiti oporišča gverilcev iz Gvineje-Bissau.
- 1970-1971, Jordanija:** Beduinske čete kralja Huseina so napadle in poklale palestinske gverilce. Napad je prišel v zgodovino z imenom »črni september«.
- 1971, Pakistan:** Bangladeš, vzhodni Pakistan, se je uprl vladi v Islamabadu in se konstituiral kot neodvisna država. V kratko, vendar krvavo secesijsko vojno je posegla tudi indijska vojska.
- 1972, Burundi:** Plemenski spopadi in vladna represija.
- 1972, Jemen:** Kratka vojna med vojskama obeh jemenskih republik.
- 1973, četrta arabsko-izraelska vojna:** Egiptovska vojska je prekorčila Sueški prekop in uničila utrjeno črto Bar-Lev. V vojni so sodelovali še Sirijci, Jordanci in Palestinci.
- 1975, Libanon:** Državlјanska vojna med različnimi verskimi in etničnimi skupinami, vpletli so se še Palestinci, Sirijci, Izraelci in nato tudi Američani, Francozi in Italijani. Vojna še traja.
- 1975, Vzhodni Timor:** Spopadi med oboroženim gibanjem, ki je zahtevalo neodvisnost, in indonezijskimi četami, ki so uveljavile indonezijsko suverenost nad to nekdanjo protugalsko kolonijo.
- 1975, Namibija:** Oboroženi osvobodilni boj proti južnoafriški nadoblasti. Boj še traja.
- 1975, Zahodna Sahara (nekdanje špansko ozemlje):** Maroške in mavretanske čete v boju s silami fronte Polisario; spopad še ni končan.
- 1976-1980, jug Afrike:** Napadi rodezijskih čet na gverilce, ki imajo zatočišče v Angoli. Boccvani, Mozambiku in Zambiji, in na oborožene sile teh držav.
- 1976-1978, Laos:** Večstranski spopad med četami različnih sil desnice in leve, severnovietnamska intervencija v teh spopadih.
- 1977, Kampačija:** Spopad z dvema stopnjama: najprej spopadi med vladnimi četami (vlada Pol Pota) in vstajniki, ki jih podpira združeni Vietnam; nato pa strmoglavjenje stare vlade in ustoličenje nove, ki jo podpira Vietnam, in začetek gverilске vojne rdečih Kmerov in drugih skupin različne politične usmeritve. Vojna še traja.
- 1977, jug Afrike:** Južnoafriški vdori na ozemlja Mozambika, Angole in Zambije z izgovorom, da gre za napade na oporišča gverilcev.
- 1977, Srednja Amerika:** Spopadi med vlado in uporniki v Nikaragvi, Gvatemali in Salvadorju; spopadi še trajajo.
- 1978, Afganistan:** Državlјanska vojna med vlado v Kabulju, ki jo podpirajo močne sovjetske intervencijske sile, in gverilci; vojna še traja.
- 1978-1979, Uganda:** Tanzanijska vojska je intervenirala v sosednji Ugandi in vrgla oblast Idiija Amina. V spopade so bili vpleteni tudi libijski oddelki.
- 1979, Iran:** Državlјanska vojna med novo islamsko republikansko vlado in različnimi političnimi in vojaškimi silami, deloma levičarskimi in deloma avtonomističnimi (kurdskimi in azerbejdžanskimi).
- 1979, Ekvatorialna Gvineja:** spopad med predsedniško telesno stražo in pučističnimi vojaki.
- 1979, Saudska Arabija:** Oborožena vstaja v Mekki, zadušena po nekajdnevnih bojih. Slišati je bilo glasove o intervenciji posebnih francoskih oddelkov, ki naj bi bili prišli na pomoč prestolu.
- 1979-1980, Sirija:** Atentati in oboroženi spopadi med vojsko in gverilci organizacije Muslimanski bratje.
- 1979, Kitajska-Vietnam:** Obmejni spopadi, ki so sledili vietnamski intervenciji v Kampačiji.
- 1980, Iran-Irak:** »Klasična« vojna med državama. Vzrok: homeinistična mobilizacija proti laičnemu »brezbožnemu režimu« v Bagdadu in ambicije iraškega predsednika, da prevzame vodilno vlogo v vsearabskem boju zoper iransko »nevarnost«. Vojna še traja.
- 1981, Gambija:** Vstaja in senegalska intervencija.
- 1981, Uganda:** Žarišča oboroženega odpora proti novi vladi, ki jo podpirajo tanzanijske čete. Napetost še traja.
- 1982, Falklandski otoki:** Spopad med Argentino in Veliko Britanijo za suverenost nad otoki.
- 1983, Grenada:** Ameriška intervencija proti »pučistični« vladi z običajnim izgovorom, da gre za »zaščito življenj ameriških državljanov« in za preprečitev »nove Kube«.

Od 19. julija do 5. avgusta Pokrajinski festival komunističnega tiska v Sesljanu na temo: Sodelovanje in razvoj, bratstvo med narodi

Na velikem prostoru pri morju se bo tudi letos odvijal pokrajinski festival, ki obsega širok program. Vrstile se bodo razprave o mednarodnem sodelovanju, odnosi z državami v razvoju, odnosi med vzhodom in zapadom, lakoti v svetu, apartheid-u, o katerem bo tudi razstava; druga tema srečanj na mednarodni ravni bo mir in denuklearizacija, in še načrt za združitev Evrope, mednarodne izmenjave na področju kulture in znanosti s posebnim naglasom na vlogi manjšin. Za prvi dan festivala je predvidena razprava o zaščiti in razvoju Sesljanskega zaliva.

Tudi za zabavo in ples je program dobro poskrbel, saj bomo lahko poslušali priznane ansamble in skupine, kot so: OCHO RIOS, ki izvajajo latinskoameriško glasbo in jih bomo lahko poslušali že prvi večer, Istranova (22.), Alfredo Lacosegliaz s Black Jack (25.), Jimmi Owens in njegova jazz skupina (26.), ansambel Prizma iz Ljubljane (27., 28. in 29.), Pomlad (20., 21., julija in 3. avgusta), koncert Sugar and Spice (30.), skupina Veema, ki izvaja rock in novo akustično glasbo (31.), Gino D'Eliso (2.), Wiz orchester (1.), mestna godba Verdi (4.), z diskoteko se bomo pa kratkočasili 24. julija in 5. avgusta. 21. julija bo nastopil tudi Tržaški partizanski pevski zbor.

Zaenkrat vam o tem ne moremo povedati več, razen morda tega, da bodo začeli kioski delovati že dopoldne. V teku festivala bo tudi žrebanje srečnih dobitnikov loterije, katere listki se nam zbirajo po žepih že od začetka letošnjih praznikov tiska, ki bo dva tovariša osrečila s sedemdnevnim bivanjem na Hvaru, druge pa s koristnimi napravami za boljše počutje navsezgodaj jutraj (radio budilka, stroj za ekspres kavo in električni brivnik) oziroma pri kuhanju (tehnica).

Če vse to združimo s kopanjem na prijetni plaži, mislim, da ni potrebno posebej vabiti nikogar, da se festivala udeležijo.

Mačka

(Nadaljevanje s 1. strani)

licirana gospodarska analiza, pa ni tako. Dovolj je pomisliti o preprostem dejstvu, da je v Italiji čedalje manj zaposlenih, oziroma čedalje več brezposelnih in pa delavcev, ki zaradi pomanjkanja produktivnih investicij prejemajo osredne dohodke iz dopolnilne blagajne.

Zaradi dopolnilne blagajne, ki se plačuje iz pokojninskega sklada INPS in zaradi preprostega dejstva, da brezposelni logično ne plašujejo socialnih prispevkov, je INPS letos vnovčila kar 9 tisoč milijard manj od predvidenega.

Vlada, ki bi delovala z levičarskim predznakom in s podporo enotnega sindikalnega gibanja, bi odgovorila takole: oklestimo neproduktivne državne stroške, pospešimo investicije, povečajmo zaposlitev, da množica nezaposlenih ne bo bremenila celotne družbe kot težka skala na vozu, ki se komaj pomika po vzpetini.

Pa ne! Mačka sama sebi grize rep. V vladi že razmišljajo, kako kriti razhodke z novimi posegi na tržišču prihrankov (torej manj investicij), predvsem pa namerava vlada spet varčevati pri delavcih, na področju zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja. Govori se o pravem «davku na bolezen», se pravi o novih samoprispevkih za zdravila, analize in preglede.

Kajpak, sedaj vedo, da so naplahtali volilce in jih prepričali v pravičnost politike samoopovedovanja (za delavce), ki naj nosijo glavno breme žrtev za pre-

mostitev ekonomske konjunktore. Za tri leta ne bo volitev, pravijo, zato lahko sedaj tudi povečajo bremena na hrbtih delovnih ljudi, posebno še v obdobju sindikalnega ločevanja.

Žal moramo ugotoviti, da je tudi to ena izmed strupenih posledic novega vala antikomunizma, kateremu smo priča v Italiji in Evropi. In vendar se zavedamo, kako aktualni so naši predlogi (La-

me, pokojnega Berlinguerja, Reichlina) o novih prijemih v gospodarstvu, na osnovi boja za spremembo mednarodne gospodarske ureditve in krivičnih odnosov Sever - Jug, pa tudi na temelju smotrnega varčevanja z viri ekonomske rasti, ki niso neizčrpni.

Zato se komunisti nimamo kaj kesati, četudi nas niso vsi razumeli. Pa še bodo, čeprav na lastni koži.

Sodelovanje

(Nadaljevanje s 7. strani)

in bodočo vlogo v mednarodni delitvi dela. Da bi ne prišlo do emarginacije v tem okviru, je nujno, da se realizirajo nekatere velike infrastrukture (avtocesta Gorica-Razdrto, na daljši rok plovna pot Jadransko morje - Donava), da se usposobi obmejna področja z močnimi in inovacijskimi gospodarskimi iniciativami, pritegne široko zanimanje za ta ombočja.

Omeniti moramo še poročilo Paola Padovana o stanju izgradnje infrastrukture na italijanskem območju po sklepih osimskih sporazumov. Podčrtal je važnost, da se dokonča avtocestni odsek Gorica-Razdrto, za kar bi Italija morala doseči, da EGS nakaže potrebne fondе. Pozitivno je ocenil odnose na področju elektrogospodarstva, industrijske kooperacije in kmetijstva, kjer obstaja odkrita volja z obeh strani do razvoja in razširitve sodelovanja.

Manjšine

(Nadaljevanje z 9. strani)

nizirati, prilagoditi dejstvu, da znanje postaja vedno važnejši proizvodni fak-

tro v postindustrijski dobi in številni avtorji vidijo v večjezičnosti pozitivno nujnost. V tej perspektivi je neobhodno potrebno, da se rešimo pojmovanja manjšine kot mostu in da začnemo v njej iskati lastnost mednarodnega in nadnarodnega povezovalca, elementa, ki združuje narode in omogoča najširšo izmenjavo na vseh področjih, od znanosti in tehnologije do tradicionalnih humanističnih in kulturnih področjih, katerih pomena ne mislimo zmanjševati.

Naj zaključimo z ugotovitvijo, da je, prvič v zgodovini, Italiji in Jugoslaviji dana možnost, da «uporabijo» lastne narodnostne manjšine ne kot nekakšne «talce» v medsebojnih dogovorih, temveč kot dejanske resurze, ko so sposobni izvirnega kulturnega ustvarjanja, neposredne komunikacije v obeh smereh brez umetnih posrednikov, kot pobudnike skupnih akcij ne samo na kulturnem področju, ampak tudi v ekonomiji in, zakaj ne, v političnem življenju.

Vse to seveda v načelu miru in sožitja, ki edino podpira naše upanje, da bodo postale meje med državami ne le vedno bolj odprte, ampak na dolgi rok le upravne razmejitvene črte.

Festival komunističnega tiska v Zgoniku

od petka 12. do nedelje 14. julija

Iz programa:

PETEK:

odprtje kioskov ob 19.h
ob 21.h ples z ansamblom Furlan

SOBOTA:

ob 18.h kulturni program
ob 21.h in naprej: Pomlad

NEDELJA:

ob 9.h mladinski slikarski ex-tempore
ob 10.h turnir v briškoli
ob 19.h kulturni program
ob 20.30 politični shod
po 21. ples s Pomladjo

Foto M. Maggina

Konec minulega tedna se je v Bazovici odvijalo tradicionalno srečanje za mir med narodi, ki ga prireja vsako leto tržaški partizanski zbor. Manifestacija je uspela tudi letos, saj je bila ljudska udeležba res velika. Višek srečanja je bil v nedeljo popoldne, ko sta spregovorila predsednik furlanskih partizanov Vicenti in delegat jugoslovanske skupščine iz Kopra, tov. Jože Utenkar. Naš partizanski zbor pa je izvedel svoj recital «21. marec». Med nastopajočimi je bila tudi folklorna skupina «Osobodilci Beograda», ki jo vidimo na sliki.